

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра кримінального права №2

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма/спеціалізація – «Міжнародне право»

Статус дисципліни – обов’язкова

Рік набору – 2017

Харків - 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Кримінальне право» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» спеціалізації «Міжнародне право» міжнародно-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 28 с.

Розробник

**Самощенко Ігор Вікторович – доцент кафедри кримінального права
№2, кандидат юридичних наук, доцент**

Гарант освітньої програми

**Комарова Тетяна В'ячеславівна – доцентка кафедри права
Європейського Союзу, докторка юридичних наук, доцентка**

**Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права
(протокол № 3 від 7 листопада 2017 р.)**

**Зміни та доповнення затверджено на засіданні кафедри
кримінального права №2
(протокол № 6 від 30 грудня 2020 р.)**

Завідувач кафедри

Харитонов Сергій Олександрович

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	15
5. Теми лекційних і практичних занять.....	16
5.1. Теми лекційних занять.....	16
5.2. Теми практичних занять.....	18
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	19
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	23

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Кримінального право» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальності 293 «Міжнародне право» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»	Обов’язкова	Обов’язкова
Модулів – 4	Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 150		4 семестр	4 семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента - 6-8.	Спеціалізація – «Міжнародне право»	Лекції	Лекції
		32 год.	4 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		32 год.	6 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		86 год.	140 год.
	Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань іспит	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань іспит

Мета навчальної дисципліни - формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших предметних компетентностей здобувачів вищої освіти у сфері кримінального права України та зарубіжних країн (Англії, США, Франції, ФРН, КНР та ін.).

Завдання:

- виявлення загальних та спільних рис в кримінально-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні та окремих зарубіжних країнах;
- усвідомлення унікальності кримінально-правових систем цих країн, зумовленої особливостями історичного розвитку, та водночас їх єдності, що ґрунтується на сучасних процесах глобалізації та гармонізації національних законодавств кримінального права;
- вивчення особливостей формулювання правових дефініцій, норм та інститутів в цих країнах; дослідження специфіки правозастосування;

- набуття студентами навичок у тлумаченні кримінально-правових положень, вирішенні питань кваліфікації злочинних діянь та призначенні покарань за них.

Пререквізити: «Філософія», «Теорія права», «Конституційне право», «Порівняльне правознавство».

Кореквізити: «Правничі системи сучасності», «Універсальні та регіональні системи захисту прав людини».

Постреквізити: «Кримінальний процес», «Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю», «Міжнародне кримінальне право».

Мова навчання – українська.

2. **Очікувані результати навчання**

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 1. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин, цінностей, принципів та стандартів у межах кримінального права.

РН 2. Демонструвати знання характерних рис різних кримінально-правових систем та механізму їх зближення, уніфікації європейського та міжнародного права.

РН 3. Пояснювати природу й зміст основних інститутів і процедур кримінального права і особливості їх реалізації та застосування.

РН 4. Всебічно аналізувати різноманітні джерела кримінального права (кодекси, закони, статuti, судову практику, інші джерела тощо) в Україні та зарубіжних країн.

РН 5. Проявляти здатність до використання позитивного зарубіжного досвіду щодо законодавчого конструювання кримінально-правових норм та протидії злочинності.

РН 6. Здійснювати аналіз принципів дії кримінального закону у просторі, у тому числі принципу громадянства.

РН 7. Вирішувати питання щодо встановлення ознак кримінального правопорушення (злочинного діяння) та підстав і меж кримінальної відповідальності.

РН 8. Проводити відмінність суміжних кримінально-правових понять та інститутів.

РН 9. Демонструвати розуміння сучасної системи загальнолюдських цінностей, цінностей світової та української культури, розуміти значення гуманістичних початків у побудові карної системи кримінального права.

РН 10. Застосовувати приписи законодавства та інших джерел кримінального права про покарання та альтернативні йому заходи кримінально-правового впливу України та зарубіжних країн.

РН 11. Орієнтуватися у підходах до визначення кримінальної відповідальності за окремі види кримінальних правопорушень в Особливій частині кримінального права зарубіжних країн із урахуванням їх особливостей національної кримінально-правової регламентації.

РН 12. Надавати консультації щодо можливих способів застосування кримінального права.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародне право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК - 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК - 2. Здатність застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та нестандартних ситуаціях.

ЗК 7. Навички використання інформаційних технологій і баз даних.

ЗК - 10. Здатність працювати у команді.

ЗК 11. Здатність приймати неупереджені і вмотивовані рішення.

ЗК 15. Здатність реалізовувати функції у предметно-практичній діяльності.

Програмних результатів навчання:

ПРН - 6. Здійснювати аналіз законодавства України на відповідність нормам міжнародного права.

ПРН - 19. Аналізувати й оцінювати обставини справи, кваліфікувати правовідносини.

ПРН - 20. Здійснювати контроль за реалізацією юридичних рішень, застосовувати визначені юридичні процедури контролю.

ПРН - 21. Визначати межі правосуб'єктності юридичних і фізичних осіб, об'єднань, громадських організацій у конкретних правовідносинах.

ПРН - 22. Володіти навичками правового оформлення суб'єктивних прав, юридичних фактів, проекти заяв, скарг та інших документів правового характеру.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення кримінального права та його джерел

Тема 1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.

Поняття кримінального права та його специфічні риси. Предмет і метод кримінального права у якості юридичної гаузі. Місце кримінального права в системі наук. Навчальний курс з кримінального права.

Завдання кримінального права, які передбачені у ст.1 КК України. Охоронна функція кримінального права. Фактори, які обумовлюють завдання кримінального права.

Система кримінального права, поділ на Загальну та Особливі частини.

Наука кримінального права та її методи пізнання. Вимоги, які пред'являються до порівняльного методу кримінального права.

Тема 2. Сучасні кримінально-правові системи.

Кримінально-правові школи (напрями): Просвітнецько-гуманістична, класична, антропологічна, соціологічна. Їх характерні риси та відмінності. «Неокласичний» напрям у кримінальному праві Франції: відмова від радикальної «деюризації», забезпечення індивідуалізації покарання, Модифікація концепції «свободи волі». Ідія Енріко Фері щодо перетворення кримінального права на «право суспільного захисту», від осіб, які знаходяться у «небезпечному стані». Концепція «нового суспільного захисту» Марка Анселя: ідея гуманізації кримінального законодавства та ресоціалізації особи злочинця.

Сучасні кримінально-правові системи, їх поняття та структура. Різноманітність та типи кримінально-правових систем: романо-германська (континентальна), англо-американська, соціалістична, традиційно-релігійна (мусульманська). Їх основні риси та особливості.

Основні тенденції розвитку сучасного кримінального права. Гуманізація кримінального права. Проблеми криміналізації нових видів злочинів (терористичні, корупційні, екологічні, комп'ютерні, медичні злочини тощо). Кримінальне право в умовах глобалізації та її вплив на розвиток національних кримінальних законодавств. Функціонування міжнародного кримінального права та його взаємодія з національним кримінальним правом, питання зближення та гармонізації.

Тема 3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.

Загальна характеристика джерел кримінального права України та зарубіжних країн. Дуалізм, як особливість джерел кримінального права США та ФРН, пов'язаний з федеральним устроєм держави.

Джерела кримінального права в країнах англо-американської правової системи: Велика Хартія Вольності, Білль про права в кримінальному праві Англії. Конституція США, значення Модельного Кодексу США в розвитку американського кримінального права. Звід законів США, КК окремих штатів. Особливість кримінального законодавства в Англії. Статутне право (парламентське законодавство). Судовий прецедент як джерело кримінального права Англії та США: його поняття, зміст, значення. Підзаконні акти, їх місце серед джерел кримінального права. Делеговане законодавство («Наказ у Раді»). Роль судового тлумачення.

Джерела кримінального права в країнах романо-германської правової системи: кримінально-правові норми Конституції Франції та ФРН. Кримінальний закон як основне джерело кримінального права. Кодифікованість законодавства. Поділ КК на Загальну та Особливу частини. Інші закони ФРН, як додаткове німецьке кримінальне право (Nebenstrafrecht). Судове тлумачення у Франції та ФРН.

Роль шаріату в кримінальному праві країн мусульманської правової системи. Юридичні приписи Корану, Сунни; акти їх тлумачення, що мають обов'язкову силу (кіяс); звичай (урф); доктрина (іджма).

Тема 4. Дія кримінального закону в часі та просторі.

Час набрання законом чинності, оприлюднення закону за кримінальним правом України. Випадки втрати законом чинності. Час вчинення кримінального правопорушення. Зворотна дія кримінального закону у часі. Особливості законодавчого закріплення зворотньої дії закону за КК Франції та ФРН.

Принципи дії кримінального закону у просторі: територіальний, громадянства, реальний, універсальний. Поняття «території України» щодо Закону України від 04.11.1991. «Про державний кордон України». Правило екстериторіальності відносно осіб, які користуються дипломатичним імунітетом. Принцип «прапора» за кримінальним правом Франції та ФРН, «спеціальна морська і територіальна юрисдикція» США. Положення «ne bis in idem» (за один злочин двічі не карають), щодо Міжнародного пакту про громадські та політичні права 1966 року. «Активне» та «пасивне» громадянство за КК Франції.

Екстрадиція (extradition). Європейська Конвенція про видачу 1957 року. Можливість видачі своїх громадян іншій країні. Право «притулку» (Гаванській Конвенції про притулок 1928 року («дипломатичний притулок»), Декларації ООН 1967 року «Про територіальний притулок».

Модуль 2. Поняття та склад кримінального правопорушення у кримінальному праві

Тема 5: Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).

Поняття, ознаки та класифікація кримінальних правопорушень в кримінальному праві України та зарубіжних країн. Зв'язок визначення кримінального правопорушення з принципом «*nullum crimen sine lege*». Класифікація кримінальних правопорушень та її критерії. Кримінальний проступок та види злочинів за КК України. Поділ кримінального правопорушення на злочин та проступок в країнах романо-германської правової системи. Види кримінальних правопорушень за КК Франції: злочин (*crimes*), проступок (*delits*) та порушення (*contraventions*). Фелонії (*felony*) та мисдиминори (*misdemeanor*) в країнах англо-американської правової системи. Худуд, кісас и тазір в країнах мусульманської правової системи.

Тема 6: Підстава кримінальної відповідальності. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).

Вчення про «*corpus delicti*». Поняття складу кримінального правопорушення, його зміст, види, функції та значення. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення). Кваліфікація кримінального правопорушення. «Склад діяння» («склад закону») (*Tatbestand*) за кримінальним правом ФРН. «Легальний», «матеріальний» та «моральний» елементи кримінального правопорушення за кримінальним правом Франції, як підстава відповідальності. «Небезпечний стан особи» у якості підстави кримінальної відповідальності в країнах романо-германської та англо-американської правових систем.

Тема 7: Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).

Поняття об'єкту кримінального правопорушення та його значення. Загальний, родовий та безпосередній об'єкт кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення та його відмінність від об'єкту кримінального правопорушення.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, її зміст та конструкції. Поняття та види діяння у кримінальному праві. Дія (*deliktum commissionis*) та бездіяльність (*deliktum ommissionis*) як форми діяння. Поняття та види суспільно небезпечних наслідків. Причинний зв'язок у

кримінальному праві, як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Інші ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення. «Actus reus» в країнах англо-американської системи кримінального права.

***Тема 8: Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення
(злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення
(злочинного діяння).***

Поняття суб'єкту кримінального правопорушення: його ознаки та види. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Вік, з якого може наступати кримінальна відповідальність («загальний» та «знижений»). Принцип «розуміння» у Франції, ФРН. Ювенальна юстиція. Доктрина «parens patrie». Осудність та неосудність, критерії її встановлення (медичний та психологічний). Правила Мак-Натена 1843 року при встановленні стану неосудності у кримінальному праві Англії та США. Поняття «непереборного імпульсу» в американському кримінальному праві. Обмежена осудність, її значення. Особливості та види відповідальності юридичних осіб у кримінальному праві.

***Тема 9: Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення
(злочинного діяння). Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення
(злочинного діяння).***

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Концепції вини в кримінальному праві. Вина як суб'єктивна підстава кримінальної відповідальності і як родові поняття умислу та необережності. Зв'язок з принципом «nullum crimen sine culpa». Поняття, форми і види вини. Умисел та необережність, як форми вини, їх види. Форми вини в країнах романо-германської системи кримінального права. «Змішана» вина у кримінальному праві. «Претерінтенціональна» вина в Італії. «Mens rea» в країнах англо-американської системи кримінального права. Намір (intent), необережність (recklessness) та недбалість (negligence), як форми вини в Англії. «Суворі» і «субститутивні» відповідальності в Англії та США. Форми вини за Модельним КК США 1962 року.

Модуль 3. Стадії та співучасть у кримінальному правопорушенні. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Тема 10: Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).

Поняття та ознаки стадій вчинення кримінального правопорушення в кримінальному праві, їх види. Готування та замах до кримінального правопорушення поняття, ознаки та відмінність. Вирішення питань караності за готування та замах на кримінальне правопорушення. Караність попередньої кримінально-протиправної діяльності у якості самостійного /«усіченого»/ кримінального правопорушення.

Особливості попередньої кримінально-протиправної діяльності в країнах англо-американської системи кримінального права (відсутність інституту готування до кримінального правопорушення. Встановлення відповідальності за змову, підбурювання та замах, як способів попередньої кримінально-протиправної діяльності). Поділ змови (conspiracy) за загальним правом та статутним правом; за степенями (у США). Поняття «явної дії» (overt act) в Англії, критерії «найближчого кроку» щодо справи Робінсона 1915 року (Англія), «суттєвого кроку» за Модельним КК США 1962 року.

Особливості попередньої кримінально-протиправної діяльності в країнах романо-германської системи кримінального права (відсутність інституту готування до кримінального правопорушення у Франції, Іспанії, Італії та ін.. Розміщення готування в Особливій частині КК ФРН. Змова (організація зловмисників), як основний спосіб підготовчих дій попередньої кримінально-протиправної діяльності). Види незакінченого кримінального правопорушення у Франції: замах на кримінальне правопорушення (infraction tente), кримінальне правопорушення, що не відбулося (infraction manquee) та неможливе кримінальне правопорушення (infraction impossible). Розбіжності у трактовці поняття «початок виконання кримінального правопорушення». Суб'єктивні та об'єктивні теорії «початку виконання» за кримінальним правом ФРН.

Добровільна відмова, її поняття, ознаки та правові наслідки. Дійове каяття та його значення для кримінальної відповідальності та призначення покарання.

Тема 11: Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні).

Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні в кримінальному праві. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Підходи до визначення поняття співучасті в кримінальному праві країн англо-американської та романо-германської систем кримінального права.

Можливість співучасті у необережному кримінальному правопорушенні за кримінальним правом Англії, США, Франції, Італії та ін.. Співучасть у мусульманській правовій системі.

Види співучасників. Поняття та види виконавця кримінального правопорушення в США. Вплив Закону про кримінальну юстицію 1967 року на визначення учасників кримінального правопорушення в Англії. Концепція «еквівалентності причин». Інші співучасники (організатор, підбурювач, пособник). Види пособництва.

Форми співучасті. Співвиконавство та співучасть у широкому розумінні слова. Форми співучасті за КК Франції: співвиконавство (coauteurs) та співучасть /у широкому розумінні слова/ (complicite). Види форм співучасті за КК ФРН: співвиконавство (täterschaft), та співучасть /у широкому розумінні слова/ (teilnahme).

Підвищена відповідальність за організовану діяльність у співучасті.

Відповідальність співучасників кримінального правопорушення: підстава та межі. Акцесорна концепція співучасті у Франції та ФРН. Концепція самостійної відповідальності співучасників в країнах англо-американської правової системи. Поняття колективної відповідальності. Використання конструкції «розумної людини» в англійському та американському кримінальному праві.

Причетність до кримінального правопорушення : її види, відмінність від співучасті.

Тема 12: Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Поняття та система обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Відсутність чіткої системи обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння за кримінальним правом Англії. Поняття «захист» в англо-американській системі кримінального права, його види. Віднесення неосудності та недосягнення суб'єктом віку, з якого може наступати відповідальність у кримінальному праві до обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння за КК Франції та Іспанії. Особливості закріплення цих обставин у КК та конституційно-правових, цивільно-правових, кримінально-процесуальних актах ФРН. Поділ обставин: що виключають винність (entschuldigungsgründe) та що виключають протиправність (rechtsfertigungsgründe) і виключають винність (schuld). Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння в мусульманській кримінально-правовій системі.

Необхідна оборона, крайня необхідність та інші обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: її законодавче конструювання в кримінальному праві різних країн світу. Умови правомірності, відповідальність за перевищення її меж тощо.

Модуль 4: Покарання у кримінальному праві

Тема 13: Поняття та цілі покарання. Система покарань.

Поняття, ознаки та мета покарання. Різноманітність підходів до визначення поняття і мети покарання в кримінальному праві зарубіжних країн. Основні теорії покарання: абсолютні, відносні та змішані (ФРН); відплати, виправлення та залякування за для попередження злочинів (превенція: загальна та спеціальна) у країнах англо-американської правової системи. Види мети покарання за Законом про кримінальне правосуддя 2003 року в Англії. Різні підходи до поняття та мети покарання представників неокласицизму та «нового соціального захисту» у Франції. Види мети покарання в мусульманській кримінально-правовій системі. Кара, як зміст покарання.

Система покарань. Поділ покарань на основні, додаткові та змішані. Кримінальні покарання (*peines criminelles*), виправні (*peines correctionnelles*) та поліцейські (*peines contraventionnel*); загальнокримінальні та поліцейські покарання за КК Франції. Визначення підсистем покарання: щодо неповнолітніх, військовослужбовців, юридичних осіб. Види покарань за худуд, кісас, тазір мусульманської правової системи.

Тема 14: Окремі види покарань.

Міжнародно-правові рекомендації щодо застосування смертної кари (резолуція Генеральної Асамблеї ООН 18.12.2007 року). Смертна кара в Англії та США. Можливість широкого застосування смертної кари в країнах соціалістичної (КНР, Куба) та мусульманської правових систем. Збереження тілесних покарань в мусульманській кримінально-правовій системі.

Позбавлення волі (довічне, на визначений строк, арешт) та штраф (його види та розміри, можливість заміни штрафу позбавленням волі), як основні види покарання. Позбавлення волі на визначений та невизначений строк в Англії, США. Види позбавлення волі у Франції: виправне покарання та кримінальне покарання (кримінальне ув'язнення та кримінальне ув'язнювання). Нові форми виконання позбавлення волі строком до 1 року – режим напівсвободи та виконання тюремного ув'язнення по частинах.

Грошовий та майновий штраф у ФРН, грошовий штраф та штраф-дні у Франції. Майнові покарання в країнах мусульманської правової системи: штраф, конфіскація майна, знищення майна.

Інші альтернативні позбавленню волі покарання (конфіскація майна (загальна та спеціальна); різні види позбавлення прав: позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення політичних або цивільних прав, позбавлення права керувати транспортним засобом, призупинення майнових та сімейних прав (інтердикт) та ін.. Додаткове кримінальне право у ФРН.

Особливості покарань щодо юридичних осіб (штраф, конфіскація майна, ліквідація та ін..).

Тема 15: Інші заходи кримінально-правового характеру.

Інші заходи кримінально-правового характеру (заходи безпеки), поняття, відмежування від покарання. Превентивний кримінально-правовий вплив. Закон про попередження злочинів 1908 року в Англії. Інститут поруки, продовжуване ув'язнення в Англії, США. Особисті та реальні «заходи безпеки» у кримінальному праві Франції. «Двуколіїність» (дуалістичність) системи кримінально-правових заходів у німецькому праві. Значення Закону про «звичних» злочинців 1933 року у Німеччині. Види заходів безпеки та виправлення, що пов'язані з позбавленням волі та що непов'язані з позбавленням волі.

Інститут пробації. Інші заходи кримінально-правового характеру щодо фізичних та юридичних осіб в кримінальному законодавстві України.

Тема 16: Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.

Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права, як системи кримінально-правових інститутів та норм, що визначають поняття та ознаки конкретних видів кримінальних правопорушень і покарань за їх вчинення. Поняття, критерії побудови, структура та значення Особливої частини. Зв'язок норм Особливої частини з нормами Загальної частини.

Характеристика Особливої частини в країнах романо-германської правової системи: розміщення кримінально-правових норм тільки у КК (Росія, Латвія, Литва та ін.) або і в інших законах (Австрії, Норвегії, Польщі, Франції та ін.), їх абстрактна визначеність, розподіл норм за структурою на

розділи (глави) об'єкту посягання. Кількість та порядок послідовності розташування розділів (глав) в Особливій частині.

Відсутність загальноприйнятого визначення Особливої частини в кримінального права і кримінальному законодавстві Англії, казуїстичний характер кримінально-правових норм. Часткові спроби систематизації. Закони по окремим видам злочинів: про вбивство 1957 року, про викрадення 1996 року, про тероризм 2000 року та ін.. Дворівнева побудова Особливої частини у Звіді Законів США (Титул 18) та окремих штатів. Закони про шахрайські дії, про податкові злочини, про наркотики боротьбу з організованою злочинністю та ін., як підсистема Особливої частини США.

Кримінальна відповідальність за окремі види кримінальних правопорушень (загальна характеристика, особливості національної кримінально-правової регламентації).

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Л	ПЗ	СРС		Л	ПЗ	СРС
Модуль 1. Загальні положення кримінального права та його джерел								
Тема 1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.	8	2	---	6	12	2		10
Тема 2. Сучасні кримінально-правові системи.	8	2	2	4	8			8
Тема 3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.	10	2	2	6	8			8
Тема 4. Дія кримінального закону в часі та просторі.	10	2	2	6	8			8
<i>Разом</i>	<i>36</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>22</i>	<i>36</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>34</i>
Модуль 2. Поняття та склад кримінального правопорушення у кримінальному праві								
Тема 5. Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10	2	2	6	10		2	8
Тема 6. Підстава кримінальної відповідальності.	8	2	2	4	8			8
Тема 7. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10	2	2	6	8			8

Тема 8. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10	2	2	4	8			8
Тема 9. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10	2	2	6	10			10
<i>Разом</i>	<i>48</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>28</i>	<i>46</i>		<i>2</i>	<i>44</i>
Модуль 3. Стадії та співучасть у кримінальному правопорушенні. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння								
Тема 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10	2	2	6	10			10
Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні).	12	2	4	6	10			10
Тема 12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	10	2	2	6	10			10
<i>Разом</i>	<i>32</i>	<i>6</i>	<i>8</i>	<i>18</i>	<i>36</i>			<i>30</i>
Модуль 4: Покарання у кримінальному праві								
Тема 13. Поняття та цілі покарання. Система покарань.	8	2	2	4	10		2	8
Тема 14. Окремі види покарань.	10	2	2	6	10			10
Тема 15. Інші заходи кримінально-правового характеру.	8	2	2	4	8			8
Тема 16. Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.	8	2	2	4	12	2	2	8
<i>Разом</i>	<i>34</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>18</i>	<i>40</i>	<i>2</i>	<i>4</i>	<i>34</i>
Усього годин / кредитів ECTS	150 / 5	32	32	86	150 / 5	4	6	140

5. Теми лекційних і практичних занять

5.1. Теми лекційних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Загальні положення кримінального права та його джерел			

Тема 1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.	1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.	2	2
Тема 2. Сучасні кримінально-правові системи.	2. Сучасні кримінально-правові системи.	2	
Тема 3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.	3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.	2	
Тема 4. Дія кримінального закону в часі та просторі.	4. Дія кримінального закону в часі та просторі.	2	
Модуль 2. Поняття та склад кримінального правопорушення у кримінальному праві			
Тема 5. Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).	5. Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 6. Підстава кримінальної відповідальності.	6. Підстава кримінальної відповідальності.	2	
Тема 7. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).	7. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 8. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення (злочинного діяння).	8. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 9. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (злочинного діяння).	9. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Модуль 3. Стадії та співучасть у кримінальному правопорушенні. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння			
Тема 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10. Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні).	11. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні).	2	
Тема 12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	2	
Модуль 4: Покарання у			

кримінальному праві			
Тема 13. Поняття та цілі покарання. Система покарань.	13. Поняття та цілі покарання. Система покарань.	2	
Тема 14. Окремі види покарань.	14. Окремі види покарань.	2	
Тема 15. Інші заходи кримінально-правового характеру.	15. Інші заходи кримінально-правового характеру.	2	
Тема 16. Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.	16. Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.	2	2
Усього		32	4

5.2. Теми практичних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Загальні положення кримінального права та його джерел			
Тема 1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.	1. Кримінальне право, його предмет та метод, місце в системі наук.		
Тема 2. Сучасні кримінально-правові системи.	2. Сучасні кримінально-правові системи.	2	
Тема 3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.	3. Джерела кримінального права України та зарубіжних країн.	2	
Тема 4. Дія кримінального закону в часі та просторі.	4. Дія кримінального закону в часі та просторі.	2	
Модуль 2. Поняття та склад кримінального правопорушення у кримінальному праві			
Тема 5. Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).	5. Поняття кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	2
Тема 6. Підстава кримінальної відповідальності.	6. Підстава кримінальної відповідальності.	2	
Тема 7. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).	7. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 8. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення (злочинного діяння).	8. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єкт кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 9. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єктивна сторона кримінального	9. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (злочинного діяння). Суб'єктивна сторона	2	

правопорушення (злочинного діяння).	кримінального правопорушення (злочинного діяння).		
Модуль 3. Стадії та співучасть у кримінальному правопорушенні. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння			
Тема 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).	10. Стадії вчинення кримінального правопорушення (злочинного діяння).	2	
Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні).	1.1. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні). Поняття співучасті, види співучасників.	2	
	1.2. Співучасть у кримінальному правопорушенні (злочинному діянні). Форми співучасті, відповідальність співучасників.	2	
Тема 12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	12. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.	2	
Модуль 4: Покарання у кримінальному праві			
Тема 13. Поняття та цілі покарання. Система покарань.	13. Поняття та цілі покарання. Система покарань.	2	2
Тема 14. Окремі види покарань.	14. Окремі види покарань.	2	
Тема 15. Інші заходи кримінально-правового характеру.	15. Інші заходи кримінально-правового характеру.	2	
Тема 16. Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.	16. Загальна характеристика системи Особливої частини кримінального права.	2	2
Усього		32	6

6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Кримінальне право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань,

розв'язання практичних завдань або задач, захист портфоліо практики Верховного Суду, захист реферату за ініціативи студента тощо. За результатами практичних занять із кожного з чотирьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка за кожен модуль – 8 балів), що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для **самостійної роботи** (засвоєння теоретичного матеріалу за темами практичних занять та колоквиумів; доопрацювання матеріалів лекцій; робота в інформаційних мережах; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей; проходження он-лайн курсів з кримінального права; проведення дослідження (проекту) з вузької проблематики з подальшою його презентацією тощо). Робота є індивідуальною та самостійною, а отже співавторство студентів та інші форми надання допомоги один одному не допускаються. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний дотримуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8.

Формою **підсумкового контролю** знань студентів з дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів дисципліни «Кримінальне право»:

Поточний контроль				Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття						
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Модуль № 4			
макс 8	макс 8	макс 8	макс 8	макс 8	Макс 60	Макс 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Кримінальне право»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
--------------	-----------------	-------------------------------

Поточний контроль на практичному занятті (за модуль)	Max 8	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	6	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	4	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 8	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	7	В роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.
	6	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	5	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом.
	4	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; студент слабо володіє матеріалом роботи.
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.
	Іспит	Max 60
55		1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.

		3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	Min 0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Кримінальне право» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна		

	робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

7.1. Нормативно-правові акти

1. Кримінальний кодекс України (станом на 15.12.2020 року).- Київ: Андронум, 2020. – 216с.
2. Карне законодавство ФРН /переклад А.І.Зігора.- Київ: ВАІТЕ, 2016.- 408с.
3. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія /під ред. В.Л.Менчинського. Переклад на українську мову О.В. Лішевської.-Київ: ОВК, 2016.-284с.
4. Кримінальний кодекс Республіки Польща /під ред.. В.Л.Менчинського. Переклад на українську мову В.С.Ставіч.- Київ: ОВК, 2016.-138с.
5. Кримінальний кодекс Французької Республіки /під ред. В.Л. Менчинського. Переклад на українську мову – К.І.Мазуренко. – Київ: ОВК, 2017.-348с.

7.2. Література

Основна література:

1. Абакумова Ю.В. Інститут співучасті в кримінальному праві України: природа, сучасні проблеми визначення.- Запоріжжя: Класич.приват.ун-т, 2012.- 320с.
2. Антинов В.І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського Союзу з прав людини: правові норми, судова практика, науково-практичний коментар / В.І.Антипов.- Харків: Право, 2019.- 1200с.
3. Берзін П.С. Злочинні наслідки:поняття.основні різновиди, кримінально-правове значення.-Київ:Дакор, 2009.-736с.
4. Бурдін В.М. Стадії вчинення злочину (кримінальне правове дослідження).-Львів: ЛНУ ім..Івана Франка, 2013.-304с.

5. Вереша Р.В. Суб'єктивні елементи складу злочину: наук.-практ. посіб.- Київ: Алерта, 2015.- 88с.
6. Вознюк А.А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій /А.А.Вознюк.- Київ: Нац.акад.внутр.справ, 2015.-192с.
7. Галабала М. В. Кримінально-правова наука незалежної України. Проблеми загальної частини : монографія. -Київ : ЮрінкомІнтер, 2013. 240 с.
8. Гацелюк В. А. Реализация принципов уголовного права Украины: проблемы и перспективы : монография. Луганск :РИО ЛАВД, 2003. 152 с.
9. Горностай А.В. Кримінальна відповідальність за замах на злочин.- Харків: Юрайт, 2013.- 232с.
10. Грищук В.К. Поняття, предмет, методи, завдання, функції, система, джерела та принципи українського кримінального права.-Львів.: Львів.держ.ун-т внутр.. справ, 2009.-122с.
11. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність.- Луганськ: РВВ ЛДУВС ім.Е.О.Діденка, 2013.- 560с.
12. Красницький І.В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз: монографія /І.В. Красницький.- Львів: Львів.держ.ун-т внутр.. справ, 2008.-232с.
13. Кримінальне право України і Англії: порівняльний аналіз (окремі питання Загальної частини): навчальний посібник для студентів ІІ курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право»/2-ге електронне видання, переробл. та доповн.// С.О. Харитонов, Ю.П. Дзюба, І.О. Зінченко, І.В. Самощенко, К.М. Оробець, А.С. Осадча. - Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. – 146 с.
14. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред.: В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова.– 6-те вид., перероб. і допов. - Харків : Право, 2020. - 584 с.
15. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник /За ред. В.Я. Тація, В.І.Борисова, В.І.Тютюгіна. - 6-те вид.,переробл. і допов.–Харків: Право, 2020.- 768 с.
16. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-е вид., допов. – Т.1: Загальна частина.-Харків: Право, 2013. – 376с.
17. Кримінально-правові заходи в Україні: підручник / за ред. О.В.Козаченко.- Миколаїв: Іліон, 2015.- 216с.
18. Лейленд, Пітер. Кримінальне право: Злочин, покарання, судочинство (Англійський підхід). – Київ, 1996. – 207 с.

- 19.Лень В.В. Осудність у кримінальному праві і законодавстві: Монограф. / Передм. д.ю.н., проф.Ю.М.Антоняна. - Дніпропетровськ:Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2008. - 180 с.
- 20.Литвинов О.М. Інститут покарання в кримінальному праві України: навч.посіб. /О.М. Литвинов, Є.С. Назимко.- Донецьк: Ноулідж (донецьке відділення), 2013.- 213с.
- 21.Маслак Н.В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину /Н.В. Маслак.- Харків: Право, 2010.-232с.
- 22.Навроцький В.О. Кримінальне законодавство зарубіжних держав: Питання Особливої частини: Лекції. – Львів: Вид. ЛДУ, 1999. – 56 с.
- 23.Орловський Р.С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України: монографія /Р.С. Орловський.- Харків: Право, 2019.-624с.
- 24.Петришин О.В., Зінченко О.В. Правова карта сучасного світу: навч.посіб.для студентів-магістрів юрид.вищ.навч.закл.і ф-тів/О.В.Петришин, О.В. Зінченко.- Харків: Право, 2018.- 508 с.
- 25.Пономаренко Ю.А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень: монографія .- Харків: Право, 2020.-720с.
- 26.Рябчивська О.П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови /О.П. Рябчивська.- Запоріжжя, Акцент Інвест-трейд, 2013.- 448с.
- 27.Савченко А.В. Кримінальне законодавство Країни та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія.- Київ: КНТ, 2007.- 594с.
- 28.Старовойтова Ю.Г. Загальна частина кримінального права Англії та США: навч. посібник.–Київ:Атіка, 2012.–104 с.
- 29.Строган А. Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності : навч. посіб. – Київ : Атіка, 2007. – 424 с.
- 30.Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія /В.Я. Тацій.- Харків: Право, 2016. – 256 с.
- 31.Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. – Київ: Юрисконсульт, 2006. – 1048с.
- 32.Хавронюк М.І. Проступок, його сутність і порядок досудового розслідування та судового розгляду: новітні середньоазійські підходи порівняно з уже відомими // Право України. – 2020. – № 2. – С. 119-137
- 33.Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Харків: Одиссей. – 2002.

34. Хохлова І.В., Шем'яков О.В. Кримінальне право зарубіжних країн (в питаннях та відповідях): Навчальний посібник .- Київ: Центр навчальної літератури, 2006.- 256с.
35. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру. - Харків: Ніка Нова, 2014.-388с.
36. Яценко С.С. Основні питання Загальної частини кримінального права іноземних держав. Навчальний посібник. - Київ:ВД «Дакор», 2013.-168 с.

Додаткова література:

1. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні.- Київ: Атіка, 2005.- 240с.
2. Велика українська юридична енциклопедія.- Харків: Право. - Т.17: Кримінальне право.- 2017.- 1064 с.
3. Впровадження альтернативних видів кримінальних покарань в Україні: Посібник /за ред.. Беци О.В.- Київ: МП Леся, 2003.- 116с.
4. Готтефредсон М., Герші Т. Загальна теорія злочину /переклад з англ.. Н.Бордунової.-Харків: Акта, 2000.-323с.
5. Грищук В.К. Поняття, предмет, методи, завдання, функції, система, джерела та принципи українського кримінального права. -Львів.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2009.-122с.
6. Грищук В.К., Красницький І.В. Система покарань за кримінальним кодексом Франції 1992 р. //Вісник Львів. ун-ту. Серія міжнародні відносини.- 2000.-Вип.2.-С.362-371.
7. Грищук В.К., Пасека О.Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження.-Львів: Львів.держ.ун-т внутр.справ, 2013.-248с.
8. Дрьомін В. Пробація: зарубіжний досвід обмеження тюремної популяції //Право України.-2000.-№12.-С.120-123
9. Житний О.О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія.- Харків: Одісей, 2013.- 376с.
10. Ковальова Т. І. Екстериторіальна дія закону України про кримінальну відповідальність у просторі. Юридична наука. 2017. - № 7.- С. 4-24.
11. Ковальова Т. І. Територіальна дія Закону України про кримінальну відповідальність у просторі. Юридична наука. 2017. -№ 5. - С. 65-94.
12. Колос М.І. Українське кримінальне право: походження, розвиток і сучасність: монографія /М.І.Колос.- Київ: ВД «Освіта України», 2019.- 836с.

- 13.Кривоченко Л.М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України.- Харків: Юрінком Інтер, 2010. – 120с.
- 14.Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві / авт. кол.: В.О.Туляков, Г.П. Пімонов, Н.І. Мітрицян [та ін.] ; за заг. ред. В.О. Тулякова. – Одеса: Юрид. літ-ра, 2012. – 424 с.
- 15.Кузьмін Е.Е. Кримінальне право зарубіжних країн: навчально-методичний посібник /передмова Є.Л.Стрельцова.- Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018.- 96с.
- 16.Наукове та законодавче забезпечення реалізації концепції кримінального проступку / за заг. ред. С.В. Кивалова, В.О. Тулякова; НУ ОЮА. – Одеса: Юрид. лит., 2014. – 176 с.
- 17.Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції : монографія. Одеса: Фенікс, 2011. -192 с.
- 18.Панов М. І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право України» : лекція. – Київ : Ін Юре, 2015. 104 с.
- 19.Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд.: Л.П. Брич, О.І. Денькович, Л.В. Курило, В.С. Ясеницький; вид. друге, доп. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 264 с.
- 20.Пономаренко Ю.А. Чинність і дія кримінального закону в часі.- Київ: Атіка, 2005.-208с.
- 21.Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд / О.М. Дроздов, О.В. Дроздова; за заг. ред. О.М. Дроздова, М.С. Ковтун, В.І. Ковтуна. – Харків: Видавничий буд-к «Фактор», 2018. – 624 с.
- 22.Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005р. №7 //ВВСУ.-2005.-№6.-С.5-10.
- 23.Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003р. №7// Збірник постанов ПВСУ з кримінальних справ (1973-2011).- Харків: Право, 2011.-С. 207-222.
- 24.Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006р. №2 //ВВСУ.-2006.-№7.-С.13-16.
- 25.Хавронюк М.І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: монографія.- Київ: Істина, 2005.-264с.

26. Шаблюстий В. В. Нові виклики зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі. Вісник Кримінологічної асоціації України : зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінолог. асоц. України. 2017. - № 1 (15). - С. 159-166.

7.3 Інтернет-ресурси:

- [http:// www. legislationline.org /Criminal codes](http://www.legislationline.org/Criminal_codes) - веб-сторінка забезпечує доступ до кримінальних кодексів держав-учасниць ОБСЄ.
- [http:// www. Legislation.gov.uk](http://www.Legislation.gov.uk) – офіційна сторінка парламенту Великої Британії.
- [www. Law.justia.com /codes/](http://www.Law.justia.com/codes/) - веб-сторінка забезпечує доступ до законів та правові ресурсів США.

7.4 СЕНМК

- Стандартний електронний навчально-методичний комплекс кафедри кримінального права №2. URL: <http://77.244.44.2/materials/list.php>

7.5 Матеріальне забезпечення навчальної дисципліни

- Відкритий доступ до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM).
- «Професійна юридична система «Мега-НаУ» [http //zakon.nau.ua](http://zakon.nau.ua),
- правові журнали “Право України» та його додатки [http//pravoua.com.ua](http://pravoua.com.ua),
- доступ можливий у залі правової інформації Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх) (web-сайт [http// library.nlau.edu.ua](http://library.nlau.edu.ua))